A MARGIT-SZIGETI KÖZÉPKORI DOMONKOSRENDI KOLOSTOR ÉS KIRÁLYI UDVARHELY ROMJAINAK BEMUTATÁSA

PRO ARCHITECTURA DÍJ 2011

Roth János DLA habil
építésztervező

A MARGIT-SZIGETI KÖZÉPKORI DOMONKOSRENDI KOLOSTOR ÉS KIRÁLYI UDVARHELY ROMJAINAK BEMUTATÁSA

PRO ARCHITECTURA DÍJ 2011

A pályázó adatai

Tervezőtársak és munkatársak felsorolása

A pályázó szakmai pályafutása

Építészeti műszaki leírás

Tervmellékletek

Helyreállítás előtti állapot és a megvalósult állapot fotói

Nyilatkozat

Budapest, 2011. május

Roth János DLA habil
építésztervező

Címlap: Enea Vico 1542-es képe utáni fametszet

A PÁLYÁZÓ ADATAI

Roth János DLA habil
címzetes egyetemi tanár

Roth János és társai Építészműterem
Budapest, 1125.Rőzse u.17.

Tel.: 06 1 2138889, 06 1 3559286, +36 30 4012443

E-mail: info@roth.hu

Internet: www.roth.hu

TERVEZŐTÁRSAK ÉS MUNKATÁRSAK FELSOROLÁSA

Koncepcióterv:
Roth János DLA
Boór András, Kern Orsolya, Tóthpál Judit építészek
Jámbor Imre és munkatársai, környezettervezés

I. ütem tervei:
Roth János DLA
Boór András, Kern Orsolya építészek
Zámbó Ernő szerkezettervező
Jámbor Imre és munkatársai, környezettervezés

II. ütem tervei:
Roth János DLA
Selmeci János építész
Zámbó Ernő szerkezettervező

III. ütem tervei:
Roth János DLA
Nagy Márton építész
Zámbó Ernő szerkezettervező

IV. ütem tervei:
Roth János DLA
Zámbó Ernő szerkezettervező

V. ütem tervei:
Roth János DLA
Szalkai Adrienne és munkatársai, környezettervezés

A kiállítások és a tájékoztató füzet grafikai munkáit Bieder Anikó grafikus és Prahoveán Cornel építész készítette.

A fotókat Egervári Márta és Roth János készítették.

A PÁLYÁZÓ SZAKMAI PÁLYAFUTÁSA

Curriculum vitae

Szakmai életrajz

Roth János DLA habil
Címzetes egyetemi tanár

Született: 1940. június 5. Budapest, Magyarország

Lakcím: 1125 Budapest
Rőzse utca 17., Tel: 06 1 355 9286

Műterem: 1016 Budapest
Kosciuszkó Tádé u.16., Tel./Fax: 06 1 213 8889

Tanulmányok és minősítések

- Érettségi, Budapest 1958
- Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem, 1958-1963
- Építészmérnöki oklevél 2223/1963
- Posztgraduális képzés, Magyar Építőművész Szövetség Mesteriskola 1970-1972
- Ösztöndíj: Magyar Állam 1979 Franciaország (ACTIM)
  1988 Franciaország
  SAFA 1984 Finnország
  1989 Finnország
- Széchenyi István Professzori Ösztöndíj 2002 - 2005

- Építész vezető tervező	E-1-01-0004/08
- Település tervező	TT2-01-0004/08
- DLA tud. fokozat	1997
- Egyetemi habilitáció	2006
- Címzetes egyetemi tanár	2010

Idegen nyelvtudás

- francia
- német

Szakmai kitüntetések

1980 Ybl Miklós díj

1998 Kotsis Iván díj

2009 ICOMOS emlékérem

Munkahelyek

1963 -1965 Székesfehérvár Megyei Tervező Iroda
1965 -1970 Út- Vasúttervező Vállalat, Budapest
1970 -1996 LAKÓTERV
1996 -1999 CD Design Kft. Budapest
1999 -2005 Műszaki Egyetem
1995 - Roth János Építész Műterem Bt.

Szakmai és közéleti tevékenység

- építész vezető tervező, műteremvezető
- vezető építész a Építész Mesteregylet Mesteriskolájában
- egyetemi óraadó a Budapesti Műszaki Egyetemen
- DLA mesterképzés, programvezető
- BMGE Mestertestület volt tagja (1988- 2005)
- Magyar Iparművészeti Egyetem DLA Bizottság tagja (2004-től)
- a Magyar Építőművészek Szövetsége vezetőségi tagja, (1986-tól)
- Alelnöke 2005-2009 között
- Kotsis Iván kuratórium tagja (1999-től)
- a Budapesti Építész Kamara volt alelnöke (1997-2004)
- a Budapesti Tervtanács volt tagja (1997-2011)

Néhány részletezett magyarázatot csatolok az életrajzomhoz

1./ Egyetemi oktatói tevékenységet 1967 óta végzek,

1967-71 között a Mérnök-kar "Épületszerkezetek Tanszéke" keretében a Szerkezetépítő-mérnök képzésben, 1980-tól folyamatosan az Építészkar "Lakóépületek Tervezése Tanszék" külsős óraadójaként.

Ezt az időszakot a "Középületek tervezése" (1990-92) és a Városépítési Tanszék komplex Tervezése" (1995-96) keretében végzett külsős óraadói tevékenység színezte.

1995-től folyamatosan tagja voltam a Építészmérnöki Kar Diplomabizottságának, mind a "Középületek tervezése, mind a Lakóépületek tervezése" Tanszékek részéről.

2./ 2002-ben elnyertem az Oktatási Miniszter által adományozott Széchenyi István Ösztöndíjat, 3 éves időtartamra. Az Ösztöndíj időszaka alatti tevékenységem, a normál oktatói tevékenység folytatása mellett, a Lakóépülettervezési Tanszék diplomatervezési tárgyának korszerűsítése volt és elkészítettem a habilitációmat, melyet 2005-ben kérvényeztem és 2006-ban védtem meg.

3./ 1984-től folyamatosan a MÉSZ Mesteriskola mestere vagyok és részt veszek az oktatói, nevelői és szervező tevékenységben. Ebben a szerepben egyik kezdeményezője és alapítója vagyok az "Építész Mester Egylet"-nek, mely 1992 óta biztosítja állami-, költségvetési támogatás nélkül ennek a hagyományos nagymúltú szakmai posztgraduális képzésnek a fennmaradását.

4/ Részt vettem az EUROPAN Magyarország szakmai munkájában. Az EUROPÁN 6 nemzetközi zsűrijében, 2001-ben képviseltem hazánkat Prágában és Karlskronában.

5./ Tagja vagyok - 1970 óta - a Magyar Építészek Szövetsége szakmai szervezetnek, 1986 óta vezetőségi tagként. Tevékeny résztvevője voltam, 1988-96 között a MÉSz Reformbizottságának a Magyar Építész Kamara közjogi elismeréséért folytatott közéleti tevékenységben.

6./ Szakmai pályám fontos részének tekintem az Építészkar önkormányzásáért, szerepének közjogi elismeréséért és etikai-fegyelmi viszonyainak rendezéséért végzett munkámat. Ebben a vonatkozásban részt vállaltam a Kamarai Alapszabály, az Etikai-fegyelmi Szabályzat elkészítésében is.

7./ Részt veszek különböző szakmai Bizottságok munkájában:

a./ - 1974-től kezdve a MÉSz delegáltjaként,

- 1997-től kezdve a Kamara delegáltjaként voltam számos alkalommal tervpályázati zsüritag

b./ jelenleg állandó tagként közreműködöm

- a Vác város Tervtanácsa munkájába
- korábban a Bp. Főváros Önkormányzata Fővárosi Tervtanács (1997-2011) a Központi Tervtanács (2000-07) és a Soproni Tervtanács (2000-08) munkájában vettem részt.

ÉPÍTÉSZETI MŰSZAKI LEÍRÁS

A Margit-szigeti domonkos apácakolostor és királyi udvarhely romjainak bemutatása c. nagyszabású elképzelés megvalósítása több mint egy évtizedes múltra tekint vissza. A Tanulmányterv 2008-ben készült, a - részben még befejezetlen - megvalósítás öt ütemre oszlott, melynek utolsó fázisa 2009-ben készült el. Mivel a harangtorony megépítése és a kerítés létesítése a közeljövőben nem várható, ezért **a mai formájában tekintjük a művet elkészült alkotásnak**.

A felújítás és a gondos műemléki helyreállítás a 2009-es Műemléki Világnapon az ICOMOS 2009 díjban részesült.

Az elképzelés és helyreállítás Beruházója és gesztora a Budapest Főváros Önkormányzata, Települési Értékvédelmi Ügyosztály volt, dr Klss Katalin vezetésével. Műszaki ellenőrzést Engediné, Juhász Veronika és Jákfalvy Sándor végeztek.

Kivitelezője Omen-1 Kőrestaurátor Bt, Tóth Kálmán szobrász, kőrestaurátor és a FŐKERT RT , a kertépítés kivitelezője.

Tervezője, sokak közreműködésével, Roth és társai Építészműterem.

A régészeti feltárásokat és a műemléki dokumentációkat a BTM készítette, dr Írásné, Melis Katalin, majd Kovács Eszter régészek vezetésével.

1.A Margit-szigeti Domonkos Apácakolostor felújításának építészeti bemutatása

A Margit-sziget a Főváros legnagyobb közkertje, kiemelkedő természeti szépsége mellett az Árpád-.házi királyok idejének építkezéseit is magába foglalja. Kolostorok, templomok, paloták, erődítmények romjait hozták napvilágra különböző idők régészeti feltárásai.

Ezek közül a legnagyobb épület-együttes - a budai vár után Budapest legnagyobb középkori romterülete - a IV..Béla király alatt kiépített domonkos rendi apácakolostor és királyi udvarhely , palota volt, melynek falai között élt Margit - az 1943-ban - szentté avatott királylány.

Az első leletek 1838-ban kerültek elő, az Árpád-házi királyi család egyik tagjának sírjában volt az ún. nyitott korona. A Főváros 1923-ban és 1937-38-ban végeztetett jelentős feltárásokat, melynek eredményei alapján, Lux Kálmán tervei szerint, megvalósult a mai képet alapvetően meghatározó romkert. Ezeknek az építészeti beavatkozásoknak látványos eredményei befolyásolták Boldog Margit 1943- as szentté avatást is.

A második világháború után is voltak kisebb feltárások, de a bemutatott romok és környezetük gyorsan pusztulásnak indult. A Lux féle építészeti megoldás az eltelt több mint fél évszázad alatt, nem csak a háború és az idő pusztításai, hanem a műemlék védelem korszerűbb megoldásai következtében is átértékelésre szorult.

A Fővárosi Területi Értékvédelmi Ügyosztály 1997-ben határozta el, hogy az évtizedek óta pusztuló romterület szakszerű régészeti feltárását, majd a felújítását, fontos értékvédelmi feladatává teszi.

1994-ben, a romok méltó bemutatása, helyreállítása érdekében a Főváros építészeti ötletpályázatot hirdetett meg, és ezzel párhuzamosan elindította a régészeti feltárást az eddigi ismeretek hitelesítésére , valamint a soha fel nem tárt épületrészek megkeresése érdekében. Az ásatások feltárták az ismert épületrészek egészét, azon kívül a templomtól északra és keletre elhelyezkedő, korábban nem ismert, épületrészeket. Ezek egy IV. Béla korabeli palota, valamint az egész épület együttes bejárata és dunai kikötője maradványainak bizonyultak.

Az építészeti, környezetrendezési tervezés - a pályázaton eredményt elért tervezők bevonásával- 1998 őszén indult el a Roth Építészműterem generáltervezésében.

2.Koncepcióterv

Program előkészítő tanulmányaink feltárták a romterület történelmi és zöldterületi-rekreációs hagyományait. A folyamatos régészeti feltárások új ismeretekkel gyarapították ezeket.

- A Margit-szigeti zárda 1259-es ünnepélyes alapítólevele csupán 30-40 évvel későbbi a domonkos rend eredeti alapításainál. Ez a zárda valóban fontos helyszíne a középkori magyar (és egyben európai) történelemnek. Nem csak a szent Margit legenda tényleges helyszíne, nem csak az 1276-os szentté avatási per tanú kihallgatásainak - melynek jegyzőkönyvei fontos kultúrtörténeti emlékünk -helyszíne, hanem az Árpád-házi királyaink egyik kedvelt tartózkodási helye és a nagyhatalmú, feudális úrként is jelentős domonkos apácarend adminisztratív központja is. Ez a zárda a magyar írásbeliségben oly jelentős Ráskai Lea működésének a színtere is.

- A középkorban a kolostor kerített, művelt területét a sziget természetes, ártéri erdői vették körül. A török megszállás alatt és utána is, a XIX.sz. elejéig, a területet műveletlen, ártéri társulások és kaszálók borították. Tudatos kertépítés József nádor működésének, majd a feltárt termálvíz hasznosításának, a szálloda és fürdő építések korszakához köthető. Ez ekkor telepített növényállomány rekonstrukcióra szorul. Kívánatos a tagolatlan, zárt növényállomány megbontása, lazább, a feltárásokkal összefüggő térszerkezet kialakítása, a hiányzó cserje és gyepszint pótlása.

Az együttes déli szakasza máig feltáratlan, a további munkákhoz is, a befejezetlen bemutatás folytatásához is elengedhetetlenül szükséges a régészeti feltárás folytatása, a feltáratlan, vagy csak felületesen kutatott keleti és déli szakaszok folyamatos feltárása.

2.1 A rendezés építészeti javaslatai:

- történelmileg hiteles megőrzés, bemutatás,
- rekreációra alkalmas terület kialakítása,
- építészeti karakterek megvalósítása, melyek alkalmasak a terület sajátszerű, de a Sziget egészéhez is illeszkedő átformálására

2.2 Karakter

A rendezés során a területet elkülönítjük a Sziget csatlakozó területeitől

- tisztást alakítunk ki - mert valóban **Romkertnek** szánjuk, korlátozott tartalommal. Ez a tartalom **statikus** jellegű, a megérkezéssel, megállással jellemezhető. Ugyanakkor **meditatív** jellegű - csend és az erre utaló, a közparkban nem megszokott hangok: vízcsobogás és harangszó ami a teljes nap folyamán belengi a kolostor területét
- Béke. Jó illatok. Harmonikus látvány.

2.3 Építészeti elemek (idáig csak részben valósultak meg)

- Falmagasítások, a külső oldalon szintsüllyesztés, a lábazatok kibontásával - külső - belső térhatások kialakítása
- Egységes anyaghasználat: kő (a didaktikus kiegészítések bontása)
- A kő munkák csak kőrestaurátor szobrász-művész bevonásával készíthetőek
- Belsőben tégla, külsőben kő padlóburkolat
- A hajdani kórus helyén karzat építése, ahonnan a teljes romterület jól áttekinthető és értelmezhető
- Kútház, csobogó kút építése
- Harangláb építése, kisméretű haranggal, amely a domonkos regula szerint egész nap hanggal tölti meg a kolostor területét
- Kerítés létesítése, elliptikus alaprajzzal, mely déli irányban magába foglalja a feltáratlan területeket is.

3.A felújítás részletes ismertetése

A hatalmas alapterületű romok bemutatása és a folyamatosan zajló régészeti feltárások csak szakaszosan voltak megvalósíthatóak, de a romok bemutatásának még hiányzó további ütemei fogják csak teljessé tenni a szándékaink szerinti megvalósulást..

Első ütemként, 2001-ben készült el a templom belső területén és a kolostornégyszög helyiségeiben a falkonzerválási, helyreállítási és padlóburkolási munka. Az omladozó, szemlélők számára nehezen értelmezhető részleteket kiegészítettük, a falkoronák lebetonozását védő-falazattá építettük át. A korábbi beton és működő ajtó- és ablakkereteket kőfaragvány váltotta fel. Elvégeztük a meglévő falazatok tisztítását, hidrofobizálását.. A szentélyben az uralkodói család tagjainak sírhelyeit kőlapokkal jeleztük. Rendbe tettük Szt. Margit sírhelyének emlékhelyét. A padlóburkolat fagyálló téglából, padlóösszefolyókkal és szivárgó .rendszerrel készült. A zöldterületek közül- a FŐKERT közreműködésével helyreállítottuk a kerengő kertjét és az északi udvart.

Második ütemként, a kerengőben a kútház és a kút készült el, 2002-03-ban. A kútház az eredeti helyén , alaprajzilag és a kerengőhöz történő csatlakozás vonatkozásában hitelesen, arányai szerint analógiák alapján, részleteiben pedig az ásatásokból napvilágra került töredékek sugallatára került rekonstrukcióra. A kút analógiák alapján készült el. Ennek az ütemnek fontos része a szentély rekonstrukciója, melyre csak 2006-ben került sor. A XV. sz-i gótikus szentély méltó bemutatásához a neogótikus kiegészítések - lebontott Habsburg kápolna - alapfalainak bontása és a szükséges szintsüllyesztés kialakítása után kerülhetett sor.

Harmadik ütemben, 2006-07-ben készült el az északi palotaszárny bemutatása, dunai átjáró építése. Ennek az ütemnek a megépítése, az acélszerkezetű híd látványa mutatta meg azt az építészeti szemléletet, mely a teljes együttes bemutatásának alapvető szándékát tükrözte.

Negyedik ütemben, 2008-ban készült el az apáca-karzat és lépcső, a nyugati torony rekonstrukciója, a korábbi ütemekkel összhangban, az új elemek és helyreállítások egymás hatásának hangsúlyozása szellemében.

Ötödik ütemben, 2009-10-ben készült el a nyugati udvar helyreállítása, a Lux-féle kápolna rekonstrukciójával együtt. A kápolna felújítása a kútháznál már kipróbált megoldások alapján készült, korszerű ragasztott fa-tartós lefedéssel és üveg-architektúrával.

Környezettervezés

A rekonstrukció legtöbb üteme jelentős környezettervezési beavatkozásokat is igényelt. Megvalósult a szükséges szintsüllyesztés. A középkori épület körül kőburkolat készült, mely a meglévő kerti utakhoz csatlakozik. A három kert eltérő jellegű, hangsúlyú ez legkarakteresebben a nyugati előudvar formálásánál jelentkezik, ahol a kolostorkertek geometrikus rendszerét a látogatók fogadásának a gesztusa is motiválja.

Várjuk, hogy a végleges befejezés is megtörténjen.

Ehhez meg kellene építeni a központi udvarban a harangtornyot és elhelyezni a harangot. Díszvilágítást kellene létesíteni.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy nagy szükség lenne a koncepciótervben előirányzott kerítés létesítésére is, részben a terület meditativ jellegének elérése, részben pedig a drága helyreállítás lehetőség szerinti megvédése érdekében is.

Roth János DLA habil
építész

TERVMELLÉKLETEK

1. Koncepcióterv	1998
2. Metszetek	1998
3. Helyszínrajz	2002
4. Kútház tervek	1938-2002
5. Kút tervek	2002
6. Északi pakotaszárny alaprajz	2006
7. Északi palotaszárny hídterv	2006
8. Északi palotaszárny, kőrestaurátori munkák	2006
9. Apáca-karzat és lépcső, nyugati torony rekonstrukció	2008
10. Nyugati udvar helyreállítás, Lux-féle kápolna rekonstrúkció	2009-2010

1. KONCEPCIÓTERV 1998

1. Lehatárolt terület
2. Süllyesztett járószint, lábazatok bemutatása
3. Nyugati bejárat
4. Keleti bejárat
5. Templom – XIV. sz. járószint helyreállítva, téglaburkolattal
6. Karzat és lépcső rekonstrukció
7. Kerengő – térdfal rekonstrukció
8. Virágok kertje, kolostorudvar
9. Harangtorony – acél, üveg
10. Csobogó kút, kútház rekonstrukció
11. Kolostor – kőanyagú falrekonstrukció
12. Emlékhely – kápolna
13. Romok – kőanyagú falrekonstrukció
14. Gyógynövények kertje
15. Illatok kertje
16. Királyi udvarház – kőanyagú falrekonstrukció
17. Módosított nyomvonalú sétaút
18. Szabadtéri színpad új határoló fala
19. Felújított nyilvános illemhely
20. Térvilágítás

2. METSZETEK 1998

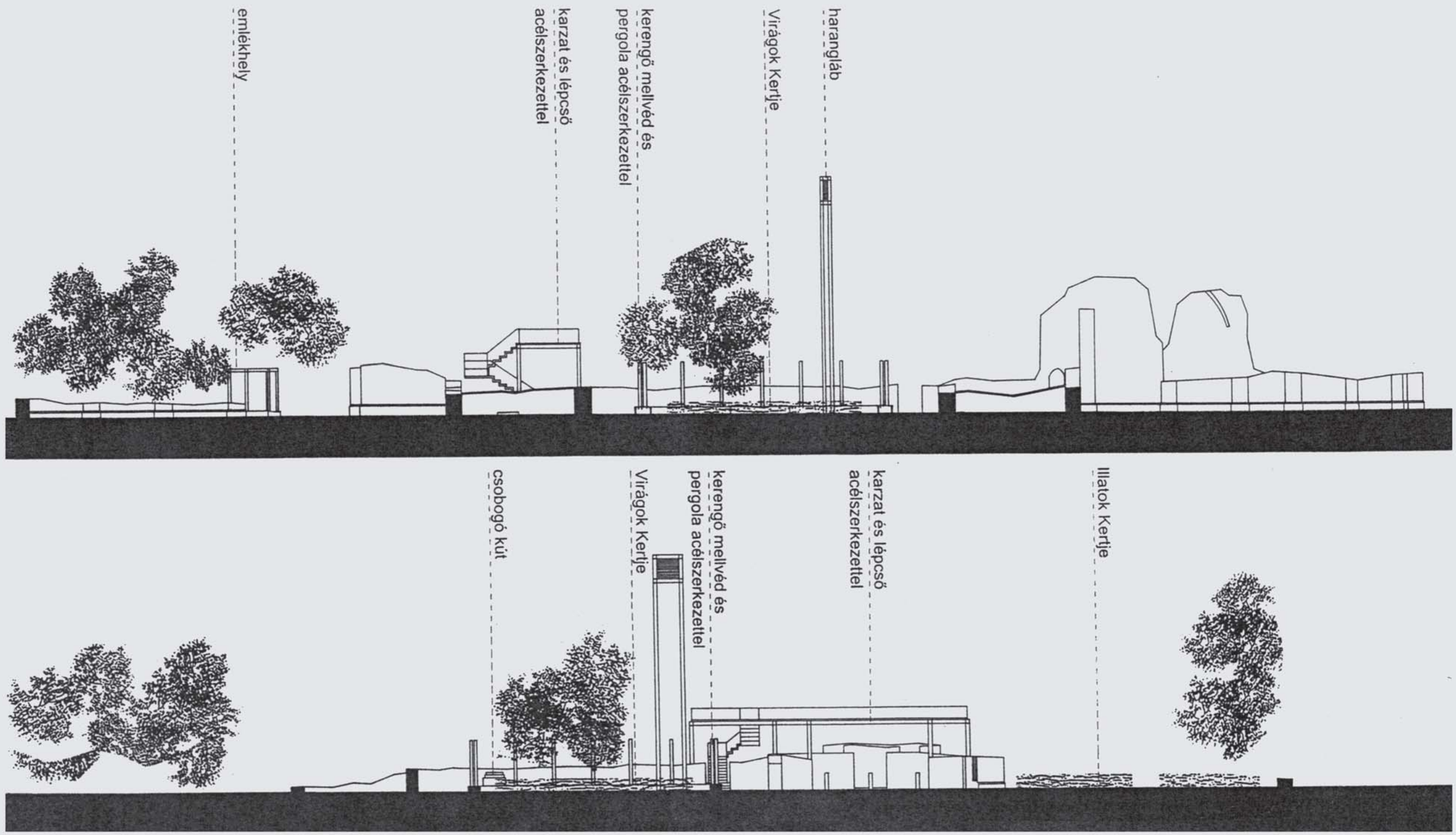

3. HELYSZÍNRAJZ 2002

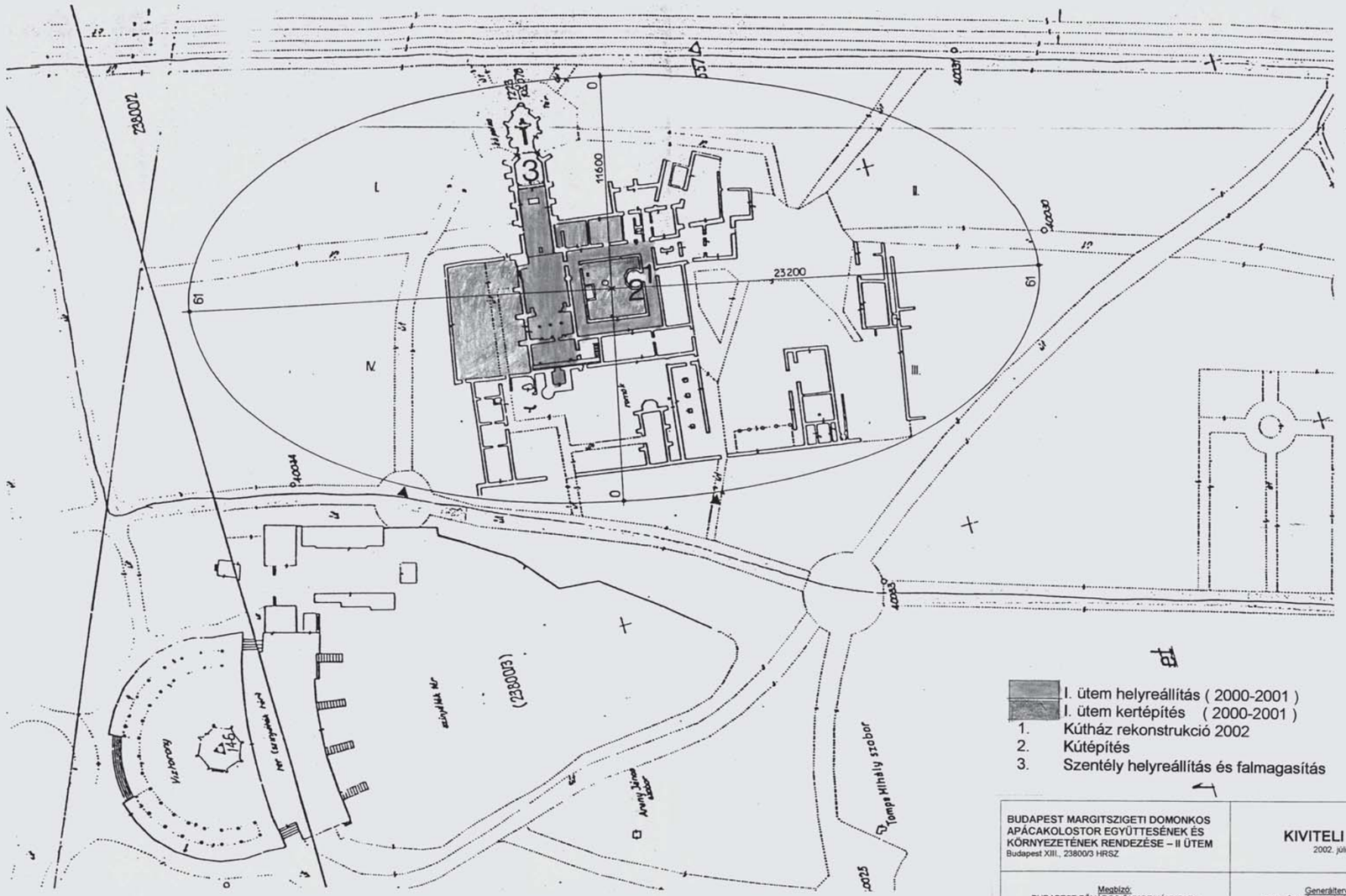

4. KÚTHÁZ TERVEK 1938-2002

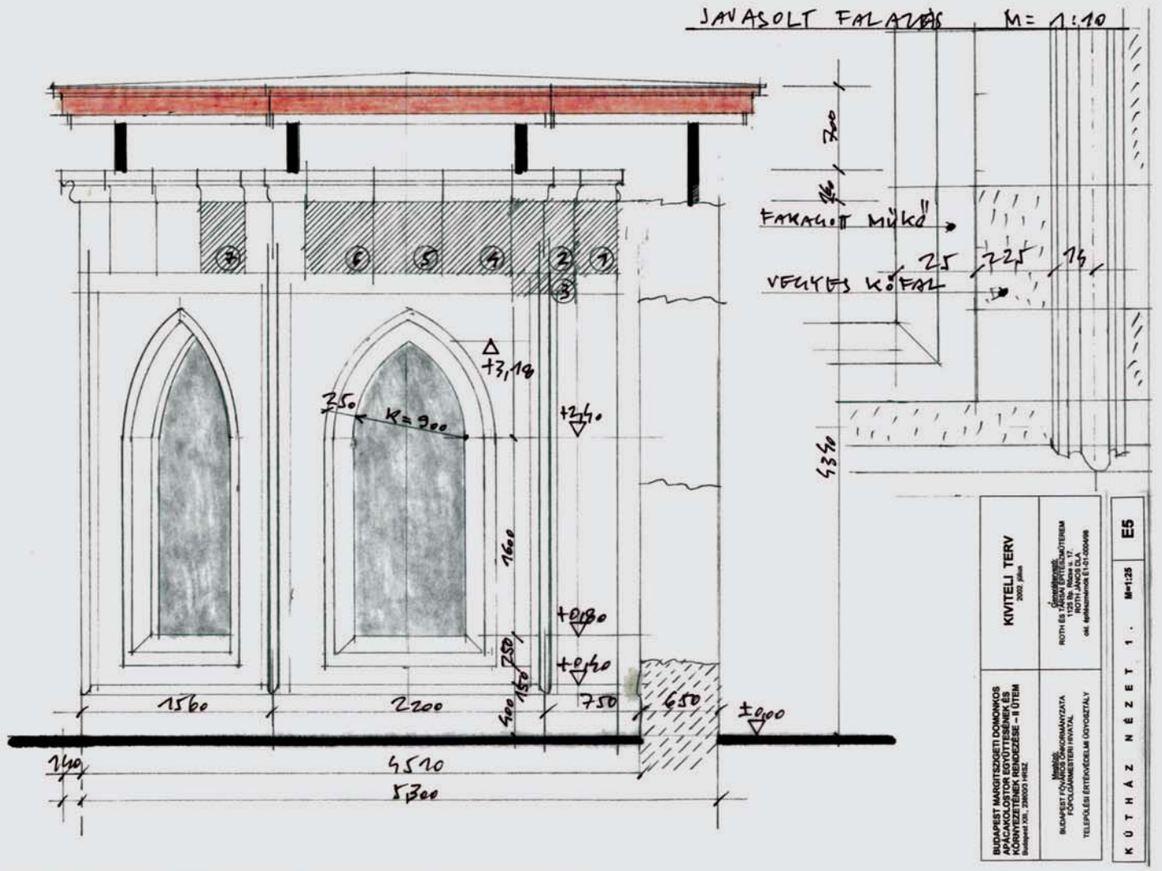

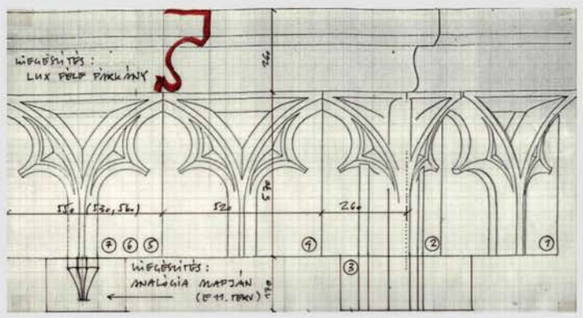

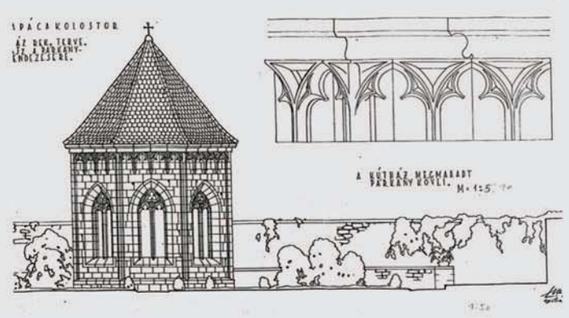

5. KÚT TERVEK 2002

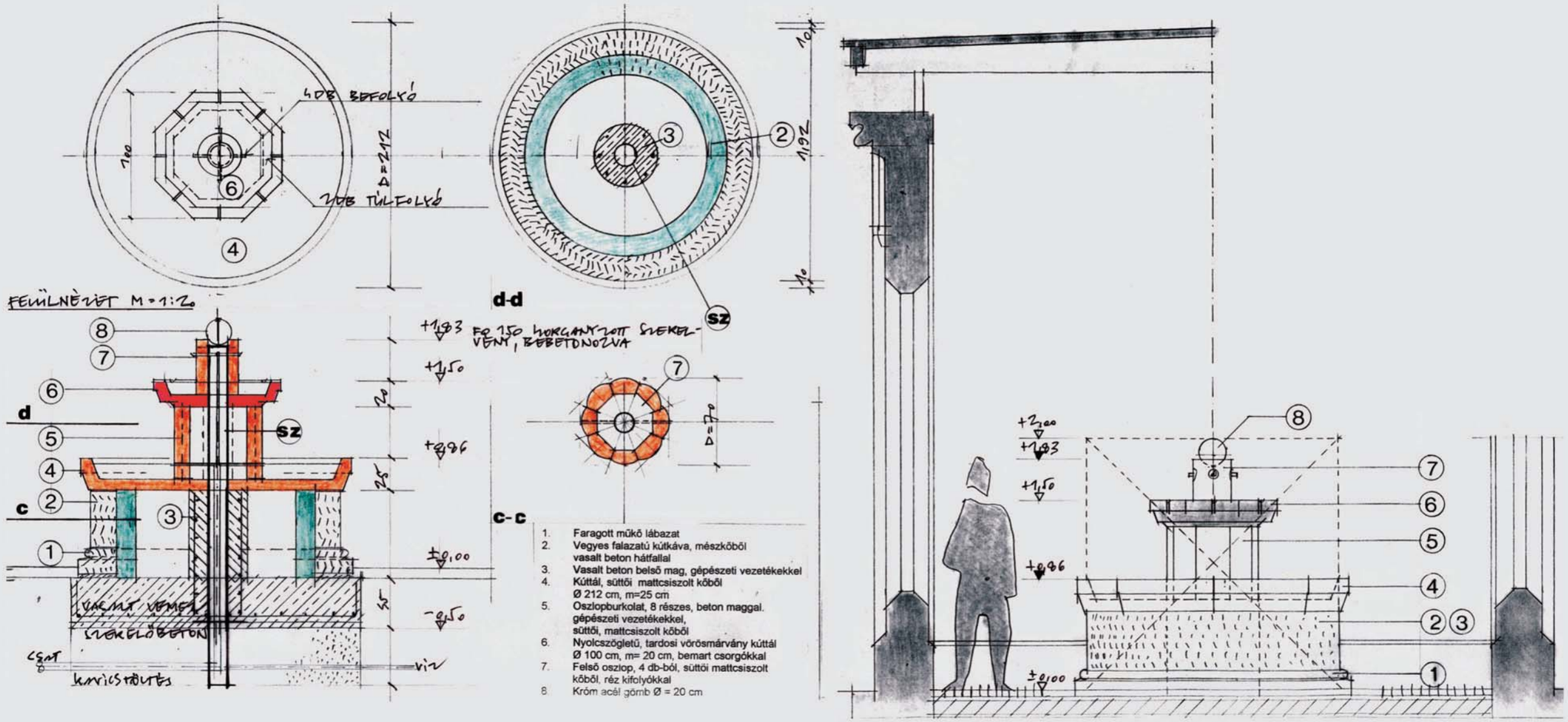

6. ÉSZAKI PALOTASZÁRNY ALAPRAJZ 2006

7. ÉSZAKI PALOTASZÁRNY HÍDTERV 2006

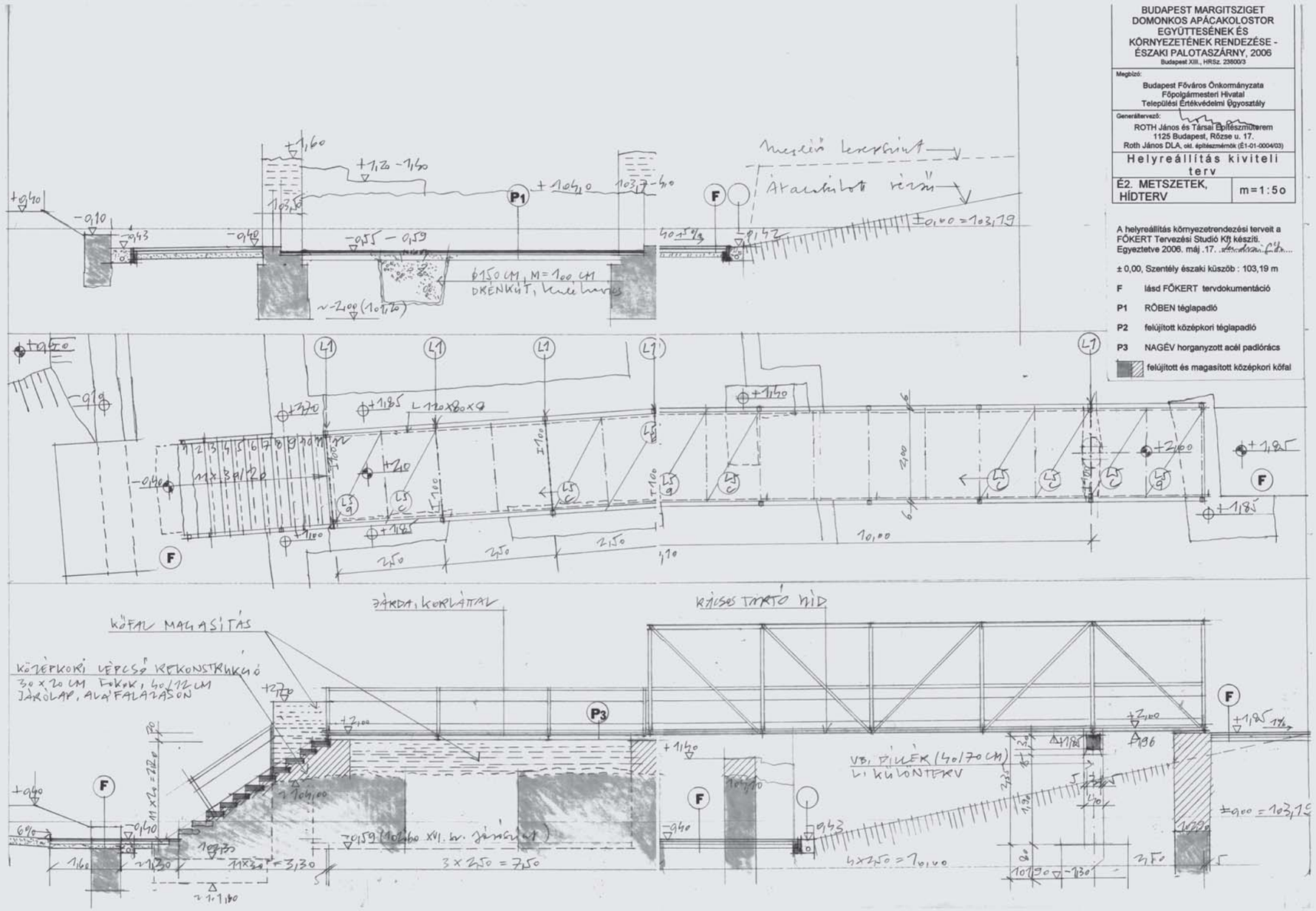

8. ÉSZAKI PALOTASZÁRNY, KŐRESTAURÁTORI MUNKÁK 2006

9. APÁCA-KARZAT ÉS LÉPCSŐ, NYUGATI TORONY REKONSTRÚKCIÓ 2006

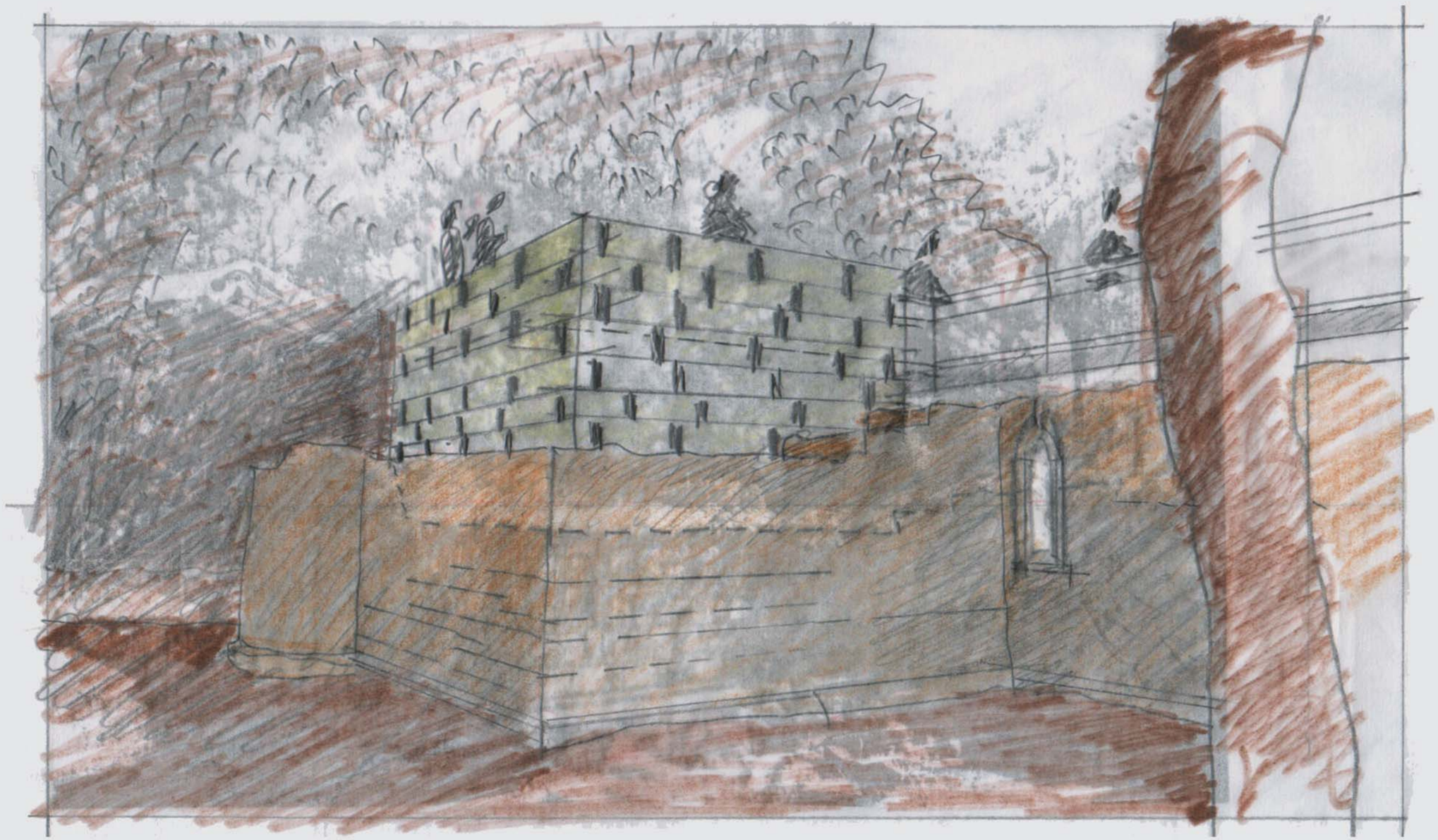

10. NYUGATI UDVAR HELYREÁLLÍTÁS, LUX-FÉLE KÁPOLNA REKONSTRÚKCIÓ 2009-2010

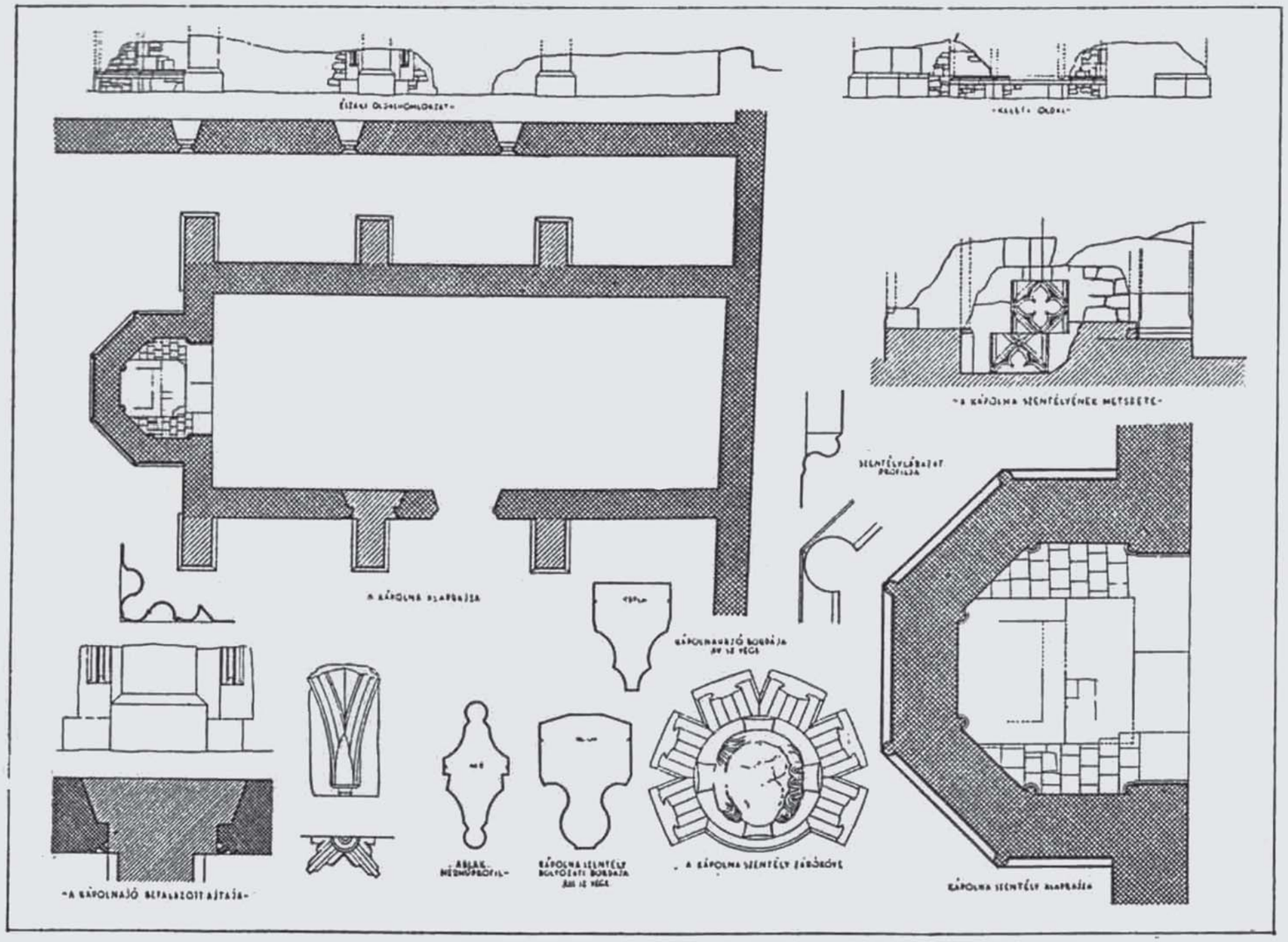

8. ábra. Kolostori kápolna rajza.

FOTÓK

- Helyreállítás elötti állapot
- Helyreállítás I. ütem: templom, kolostor
- Helyreállítás II.ütem: kútház, kút
- Helyreállítás III. ütem: északi palotaszárny
- Helyreállítás IV. ütem: apáca-karzat és lépcső, nyugati torony
- Helyreállítás V. ütem: nyugati udvar, Lux-féle kápolna

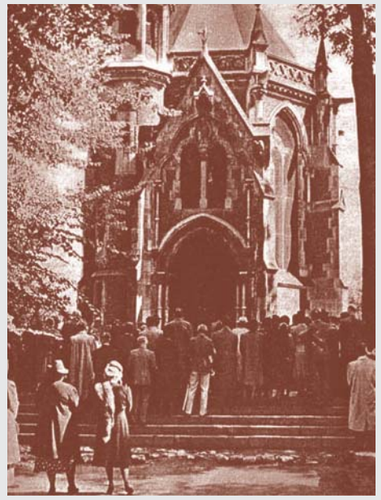

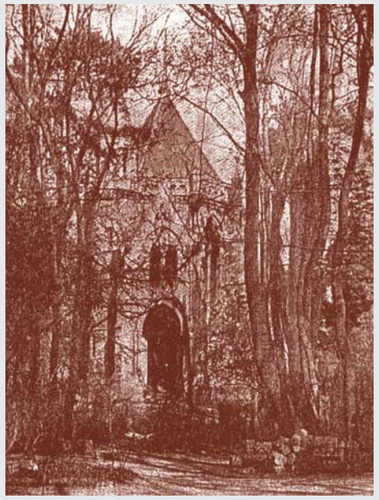

HELYREÁLLÍTÁS ELŐTTI ÁLLAPOT

HELYREÁLLÍTÁS ELŐTTI ÁLLAPOT

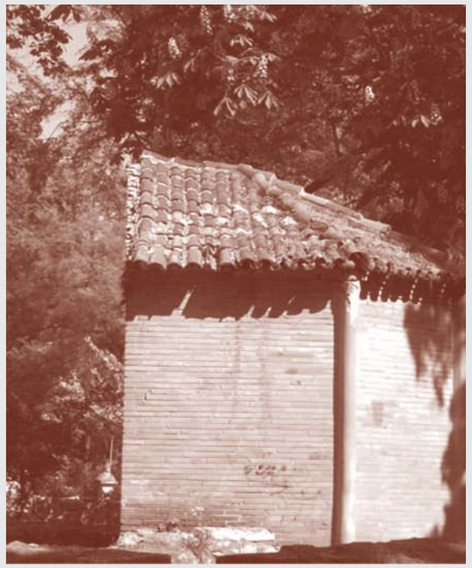

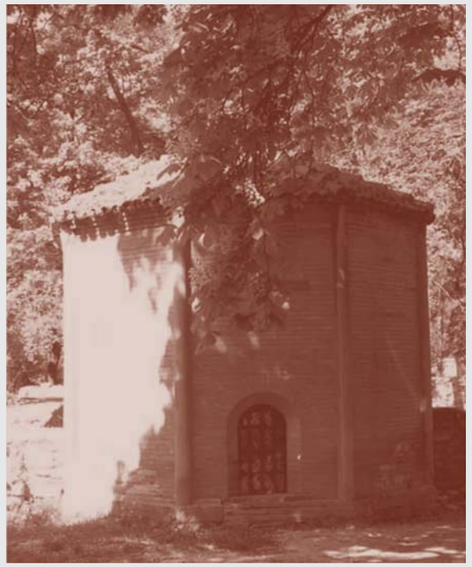

HELYREÁLLÍTÁS I. ÜTEM: TEMPLOM, KOLOSTOR

HELYREÁLLÍTÁS II. ÜTEM: KÚTHÁZ, KÚT

HELYREÁLLÍTÁS III. ÜTEM: ÉSZAKI PALOTASZÁRNY

HELYREÁLLÍTÁS IV. ÜTEM: APÁCA-KARZAT ÉS LÉPCSŐ, NYUGATI TORONY

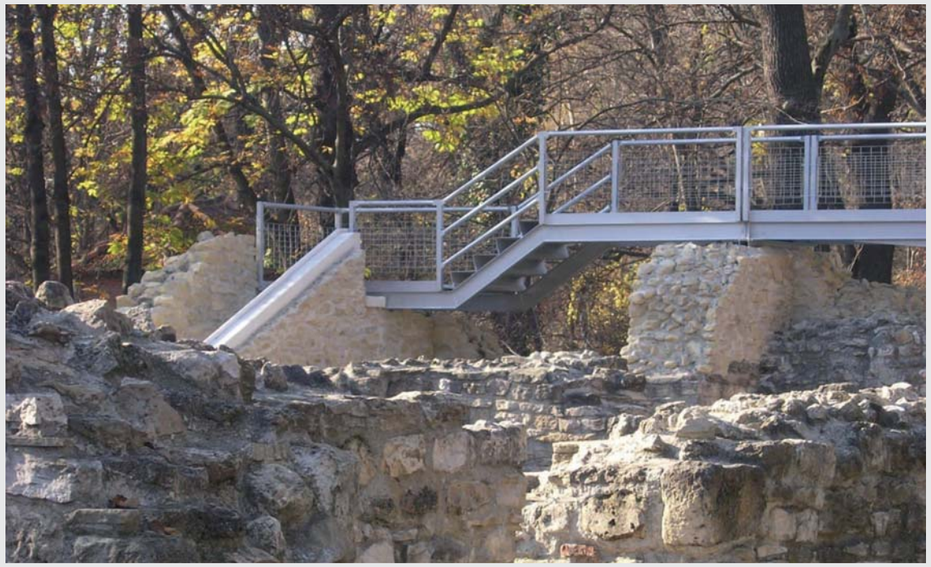

HELYREÁLLÍTÁS V. ÜTEM: NYUGATI UDVAR, LUX-FÉLE KÁPOLNA

NYILATKOZAT

Alulírott Roth János DLA habil építésztervező nyilatkozom, hogy a Margits-szigeti Domonkosrendi Kolostor és Királyi Udvarhely Romjainak Bemutatása című Pro Architectura 2011 díjra benyújtott pályázatunk eredménytelenség esetében is kiállításon bemutatható.

Egyéb célból történő közléséhez előzetes hozzájárulásunkat ki kell kérni.

Budapest, 2011. május

Roth János DLA habil
építész

